Sevgi daha yanqı olur uzaqdan.

Mindiyarın şahı Tunqər alpandır,
Qabağında Basar, güclü yalandır,
Sonbeşiyi sizin şahız Çatandır,
Sevgi daha yanqı olur uzaqdan.

Mindiyara Misir olsun bir dayaq,
Bundan sonra yaxın olaq, bir olaq,
Biz sizlərdən pambıq alaq, duz alaq,
Sizdə bizdən ipək, göy daş, qarayağ,
Sevgi daha yanqı olur uzaqdan.
Hamı gəldi söz eşitdi, danışdı,
Bir-birinin əl qolundan yapışdı,
Güləşçilər qucaqlaşdı, barışdı,
Sanki Misir Mindiyara qarışdı,
Sevgi daha yanqı olur uzaqdan.

Birdən Turpar soraqladı ananı,
O düşündü, niyə gözəl Sonanı,
Atdım-atdım gəzdi, gördü hər yanı,
Gördü Sona ondan üstün dayanır,
Sevgi daha yanqı olur uzaqdan.

“Qayıdaram Sonam mənim, biryolluq,
Sənlə anam bir də Turpar bir olluq,
Bizdən uzaq olsun Alpis biryolluq,
Ölkə bizə arxalansın qoy artıq”,
Sevgi daha yanqı olur uzaqdan.

XXXI QAPI

Buzər söyləncі

Sona oğlan paltarında gəzirdi,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.
Nə olaydı mən də oğlan olaydım,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Buzər hər gün düşünürdü Sonanı,
“Görüşdürüm Sona ilə anamı,
Salım işə, açım çox-çox yalanı,
Daryaş gedən yolu, olan-qalanı,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Yaxınlaşım Sona ilə Turpara,
Ikisinə vurum lapdan bir yara,
Bu yaradan birini də Besyara,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Mən onları Turqa qarşı yollayım,
Üçünü də yalan ilə çullayım,
Mən onları sonda yana tullayım,
Şah atımı yəhərləyim, yallayım,
Onu qızıl nallar ilə nallaym,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Düşünürdü Buzər hər gün bax belə,
Iki adam göndərmişdi Minelə,
Ancaq Sona görünmürdü, yox hələ,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Hərdən özü cındır geyib gedirdi,
Uzaq-uzaq kənd yerində itirdi,
Axtarırdı qızı, yollar bitirdi,
O Sonanın yanından da ötürdü,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Bilməyirdi ki, lap yaxında dayanan,
Qız deyildir, lap Sonadır bu oğlan,
Buzər bunu nə biləydi, haradan,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Bir gün Buzər bir oğlanla görüşdü,
-:Burda Sona adlı qız var?- soruşdu,
Oğlan baxdı ona, üzü dəyişdi,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Oğlan dedi:-Vardır, bizə yaxındır,
Ancaq o qız çox üzlüdür, çılğındır,
O qız deyil, dava-dalaş, qırğındır,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Buzər dedi:-Elə odur, düz dedin,
Hələ onda olanları az dedin,
Bir yol göstər, o qız gilə mən gedim,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Yola düşdü, oğlan Buzər dalınca,

O gəzdirdi onu, gücdən salınca,
Buzər əzgin, bənzər boş bir balınca,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Öz evinə gətirdi o, qonağı,
Daldan vurdu peysərindən çomağı,
Yapdı onu yerə təzəksayağı,
Oğlan sardı onun əlin-ayağın,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Dedi:-Mənəm sən axtaran Sona, mən,
Parsdiyara şah olmazsan bir də sən,
Tərpənmirsən burda Buzər, yerindən,
Daryaş öldü, o dirildi yenidən,
Istəyirsən sən də diril, öl hərdən,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Buzər dedi:- Turpar sağdır, ay yazıq,
Misireldən qayıdıbdır o artıq,
Götür onu gəl Parselə bir aylıq,
Qarşılaram onu şahtək, bir olluq,
Keçər gedər bu ayrılıq, uzaqlıq,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Sona çaşdı, inanmadı Buzərə,
Turpar deyə, soraq verdi hər yerə,
O əl atdı yerə, göyə, gör-görə,
Dop-dolaşıq söyləyirdi söz hərə,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

Ancaq sözü Buzər şahın düz oldu,
Sona çaşdı bir sevgisi yüz oldu,
O gözlədi, çox yollara göz oldu,
Qara günü işıqlandı, yaz oldu,
Oğlan qıza, qız oğlana oxşayar.

***

Iki atlı lapdan durdu üz-üzə,
Tanrı gücü verib ölməz sevgiyə.
Atlar durdu, biri birini tanıdı,
Tanrı gücü verib ölməz sevgiyə.

Bir-birini tanımadı atlılar,
Kimdir bunlar, bu Sonadır, bu Turpar,
Mindiyarda üzü yanıq biri var,

Üz örtüyü dalından da tanınar,
Sona dedi:-Sən Turparsan ay oğlan,
Turpar dedi:-Sən Sonasan ay oğlan,
Yaxınlaşıb dayandılar yanbayan,
Öpüşdülər üz örtüyü dalından,
Tanrı gücü verib ölməz sevgiyə.

Sürtüşdülər, iyləşdilər atlar da,
Bunlar harda, tanrım söylə sən harda,
Bunlar sevgi içindədir, şah darda,
Tanrı gücü verib ölməz sevgiyə.

Sona dedi:-Turpar, sənə nə olub,
Üzün yanıb çapıqlaşıb, az solub,
Nə olubsa yaraşığın yey olub,
Görkəmini bir xoş görüş, zəhm alıb,
Tanrı gücü verib ölməz sevgiyə.

Sona dedi:- At örtüyü, aç, görün,
Sənin artıb, çoxalıbdır ər yerin,
Yeydir mənə, mən beləcə üz görüm,
Tanrı gücü verib ölməz sevgiyə.
Turpar atdı üz örtüyü üzündən,
Çox sevindi qızın igid sözundən,
Aldı öpdü qızın qara gözündən,
Tanrı gücü verib ölməz sevgiyə.

***

Tunqər bildi, çağırtdırdı onları,
Başçı gərək üzüyola olmaya.
Dedi:-Oğlum, qızım, doğmam, sevimlim,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

Necə gündür Buzər gedib, yox olub,
Yerinc yeri Parsdiyarda boş qalıb,
O yerləri qıtlıq alıb, vay alıb,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

Düş qabağa, toy günləri gələcək,
Besyar ana sevinəcək, güləcək,
Nəvə görüb özün nənə biləcək,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

Parsdiyarda Buzər yerinc olammaz,
Olsa bir ay heç yerində qalammaz,

Ölkə belə bicləməylə dolanmaz,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

Parsdiyarda yerinc yeri sizindir,
O yer, o yurd, o dağ, oylaq bizimdir,
Bilin bu da mənim köklü sözümdür,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

Sona dedi:-Buzər məndə tutuqdur,
Əl-ayağı bağlı, ağzı yumuqdur,
Gözü başı, qarnı şişib tuluqdur,
Bicləmədə şah deyildir, yoluqdur,
Başçı gərək üzüyola olmaya.
-Bunu hələ gətirməyin siz dilə,
İş başına keçməyimiz var hələ,
-Qorxuram ki, ac qalaraq o ölə,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

-Alıb onu gecə sallıq dustağa,
O çəkilər bicləmədən qırağa,
Qalar-qalar dönər dərin battağa,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

Parsel indi Darvideli bəyənir,
Bicləmədə Balasqelə güvənir,
O Hind, İlam, Asurellə öyünür,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

Ayıq olmaq gərək vergi işində,
Ağrı olub vergi elin döşündə,
Bicləmədən tutuq bir iş düşəndə,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

Indi ölkə dolandırmaq ağırdır,
Ad qazanmaq yerinc üçün uğurdur,
Uğursuz şah, yerinc, başçı sağırdır,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

Indi gedin ananızla görüşün,
Çox işlər var, bollu, ondan soruşun,
Siz qayıdın o anaya qarışın,
Acıqan var üzüyola, barışın,
Başçı gərək üzüyola olmaya.

***

Besyar öncə qucaqladı Sonanı,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.
Dedi:-Qızım, sən Turpardan qocaqsan,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.
Göz yaşıdır hər görüşdə yaraşıq,
Ana bala oldu iki sarmaşıq,
Ev gülləndi iki sevgi qarışıq,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Ana üç yol balasını yaladı,
Üzərlikdən qalın tüstü qaladı,
Dörd yanına bulaq suyu tulladı,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Çöldən bir səs eşidildi, xarıltı,
Sonra göydə, buludlardan gurultu,
Sonra sözlər eşidildi dilaltı,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

-Ahay Sona söylə Buzər hardadır?!
Zarıldayır, sanki başçı dardadır,
Deyən burda gizlədibsən, burdadır,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Mən Alpisəm, qorxur məndən yaranış,
Yaxşıyla pis arasında yox barış,
Yoxdur yerdə yaranmışa qurtuluş,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Mən sevirəm səni, bunu bilirsən,
Sən get-gedə mənə yaxın gəlirsən,
Mən yaşayır, sənsə hər gün ölürsən,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Sona dedi:-Bu Alpisdir, qabırğa,
Turpar cumdu, gördü çöldə qasırğa,
Bir yiyəsiz atdır gələn, at yorğa,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Dedi:-Alpis mən Turparam, yanığam,
Üz-göz, gövdə başdan başa çapığam,
Ancaq Sona sevgisində ayığam,
Bu sevgidə mən tanrıdan qoruğam,

Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Mən Turparam, qalır ağır çəkərim,
Yammayıbdır köksüm, qolum, təpərim,
Yana-yana getdim gördüm Altyeri,
Yoxdur sənin Altyer, Üstyer dəyərin,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

En atından, görün gözə, vuruşaq,
Qılınc, bizuc, yaydan oxdan yapışaq,
Altyer, Üstyer deyib burda çarpışaq,
Ayaq üstə yaxalaşaq, çapışaq,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Alpis getdi, qasırğa da dalınca,
At üstündə lap kimsəsiz, yalıncaq,
O qayıtdı sevgisiylə utancaq,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Besyar çıxdı ona qayıt, get dedi,
Bu yerlərdən, Mindiyardan it dedi,
Yanlarını basa-basa yort dedi,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Alpis getdi, sevgisindən utandı,
Nə oldusa dizi, dili qatlandı,
Ancaq yandı Sona üçün odlandı,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Sona göyə tutmuş idi üzünü,
Bağlamışdı, qapamışdı gözünü,
Tanrılara çatdırırdı sözünü,
Evi, üzü gülləndirən qonaqdır.

Qonşu söyləncі

Parsdiyarı qızışdıran qonşular
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.
Hindel idi, Balasqellə, Asurel,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Bilmişdilər Buzər itib, üç aydır,
Parsdiyarda gündə neçə yas, toydur,
Turpar sağdır, o da köklü Parssoydur,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Gəlirdilər Mindiyarı çapmağa,
Mal-qaranı sürü-sürü qapmağa,
Əldən, evdən çörək, buğda tapmağa,
Adamları qul edərək satmağa,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Unudurdu onlar, bir də qalanlar,
Bu ölkədə Alan, Sayan, Çatan var,
Bir də dönməz, dizçökməzdir bu diyar,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Turqər, Tunqər, Dəmirqızı var hələ,
Eldəbirdən, Yüzdəbirdən yüz belə,
Saysan sənə yüz beləsi tuş gələr,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Qonşu bilir kim varlıdır çəkimdə,
Parsdiyarsa yoxsul idi köküdən,
Var yox idi onun bunun bərkində,
Yağ yox idi dərisində, tükündə,
Su az idi quyuların təkində,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Odur onlar yığışılıb durmuşdu,
Qonşuluqda yaxınlığı qırmışdı,
Yoldaşlıqda son cizgiyə varmışdı,
Aradakı ölkəliyi yarmışdı,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Ancaq onlar gecikdilər arada,
Eşitdilər Turpar şahdır orada,
Bunla birgə durub Tunqər sırada,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Mindiyara orda sevgi dərindir,
Tunqərəsə batmaq çox-çox çətindir,
Bu bölgüdə yerinc təzə gəlindir,
Ona qarşı Parsdiyarlı sərindir,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Buzərşahı gəzdi tapsın acıqan,
Buzər idi döyüşlərdə çalağan,
O götürə bilər Tunqu aradan,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Turqər isə bu bölgünü bilmirdi,
Çoxdan idi bu yanlara gəlmirdi,
Mindiyardan bir səs-soraq gəlmirdi,
Odur, bunca o da deyib gülmürdü,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Soraq çatdı Mindiyara, ellərə,
Acıqanlar yayılıbdır çöllərə,
Səs salıblar, söz qoyublar dillərə,
Biz basarıq döyüşlərdə çox kərə,
Parsdiyardan almalıyıq yer hərə,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Soraq çatdı Mindiyara, ellərə,
Acıqanlar yayılıbdır çöllərə,
Səs salıblar, söz qoyublar dillərə,
Biz basarıq döyüşlərdə çox kərə,
Parsdiyardan almalıyıq yer hərə,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Acıqanlar söz yaymışdır yalandan,
Bu toplumda bir alay var qaplandan,
Arvad-uşaq çox öləcək bu qanda,
Soraq çatdı Mindiyara, ellərə,
Acıqanlar yayılıbdır çöllərə,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Səs salıblar, söz qoyublar dillərə,
Biz basarıq döyüşlərdə çox kərə,
Parsdiyardan almalıyıq yer hərə,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Qurdər gəldi, yardım olsun Turpara,
Başçı oldu Qurdər üç min çapara,
Mindiyardan iki toplum “diyara”,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

Eldəbirdi başçı bu gənc yaşında,
Dayanmışdı toplumların başında,
Acıq vardı üz-gözündə, qaşında,
Birləşmişdi Balasqellə Asurel,
Onlar əlbir olurdular ilbəil,
Bu birlikdə güc yox idi elə bil,

Bunu yaxşı anlamışdı Eldəbir,
Sənə yaxın, üzügülər qonşudur.

***

Dəmirqız da at səyirdib gəlirdi,
Öndəkilər arxalanır arxaya.
Uğureldə atlı alay yürüşdə,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Turparərin üz örtüyü var idi,
Tunc toxunma köynək ona dar idi,
Qılıncından qalxan işıq qor idi,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Yaraqlılar qorxurdular Turpardan,
Sağ əlində qılınc, soldasa qalxan,
Atı oynaq, atı yorğa, çapağan,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Gedə-gedə sıraları yarırdı,
Vurub, yıxıb hərdən səssiz dururdu,
Kimi qılınc arxasıyla vururdu,
Kimini də vura-vura yorurdu,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Acıqanın başçıları arxada,
Onlar hərdəm üzə çıxır arada,
Gözləyirlər Turpar çıxsın sıradan,
Çəkinillər bu gənc, atı yorğadan,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Parsdiyara onlar yürüş ediblər,
Bu diyardan şahlıq yeri güdüblər,
Ancaq batıb bir tərslikdə itiblər,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Görüblər ki əlbir olub sıralar,
Parsdiyara yardımçıdır Mindiyar,
O Qurdərdir, bu Sonadır, bu Turpar,
Qarışıqdır bu iş, burda nəsə var,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Qurdər, Sona vuruşurlar yanaşı,
Biri yerinc, o birisi Minbaşı,
Yaraqlılar güdür bacı, qardaşı,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Turpar vurur acıqana bizucu,
Başçılara doğru belə yol açır,
Yaralının tükənəndə son gücü,
Elə bil ki, ağac qopur, dam uçur,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Başçılarsa donub qalıb yerində,
Mindiyarı bu döyüşdə görəndə,
Düşünürlər, udqunurlar dərindən,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Səs yayılır Turqər gəlib döyüşə,
Asur, Balasq üz turşudur bu işə,
Qorxurlar ki, gücün yönü dəyişə,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Bu başçılar güdükçülər kim ola,
Kim olsa da yeriyirlər dal dala,
Ayrı ayrı qaçışırlar sağ sola,
Deyirlər ki, qarışıbdır yol yola,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Yaraqlılar bunu görüb gedirlər,
Başçıların gözlərindən itirlər,
Gedib kolluq arxasında bitirlər,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Vuruşaraq bağırırdı Sona da,
Tərs baxırdı yaraqlılar ona da,
Deyirdilər, bu qız çıxdı haradan,
O qız belə doğulmuşdur anadan,
Vuruşaraq bağırırdı Sona da,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Hərdən-birdən çağırırdı Turparı,
Üzüntüsü üz tutanda yuxarı,
Saç pırtlaşıq, üz büstbütün, sapsarı,
Qoruyurdu iki böyük diyarı,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Dörd bir yanda haray, həşir, gurultu,
Tutaqlardan qopan ağır xarıltı,
Yaralıdan qırıq-qırıq zarıltı,
Qaralırdı gözlərdəki parıltı,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Tunqər girdi döyüşlərə,-vur!-dedi,
Yer tutmağa gələnləri qır!-dedi,
-Üz bağrını, qov buradan,-yor!-dedi,
Nə dedisə hamısını gur dedi,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Acıqanlar başladılar qaçmağa,
Vuruşlardan geriyə yol açmağa,
Qalanlarsa boş torpağı qucmağa,
Öndəkilər arxalanır arxaya.

Alpisin sevgi söyləncisi

Buzər qaçdı gizli gəldi Parselə,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.
Gördü hamı öz işində, döyüşdə,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Gördü bütün dəyişilib yerinclik,
Gördü burda nə qorxu var, nə dinclik,
Tutub yurdu dolaşıqlıq, girinclik,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Dedi:-Mənəm burda başçı, Turpar yox,
Yerinc mənəm burda Sona, Besyar yox,
Mənimkidir Parsdiyarda bu var-yox,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Dünənkilər dörd yanına yığıldı,
Bir çuxura qaçdı, evə soxuldu,
Biri dindi, biri susdu boğuldu,
Buzər dindi qorxu, ürkü dağıldı,

Danışdıqca yeni inam doğuldu,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Buzər dedi:-Gəlin ölkə quraq biz,
Yerinc olun, başçı olun hərəniz,
Mən olmasam olun burda başçı siz,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Yekta, Dota, Seta dönsün işinə,
Mən iş verim üç-dördünə, beşinə,
Vurmaz Turpar şahlıq daşı döşünə,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Tunqər gəlsə vuruşaram onla mən,
O ölkədə, biz olmayaq bəs nədən,
Qoy əl çəksin çıxıb getsin bu yerdən,
Ulamasın Mindiyara o hərdən,
Ta deməsin başlarbaşı mənəm, mən,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Biri dedi:-Olar bir söz soruşum,
Onlar niyə bizim üçün vuruşur,
Buzər onun sözlərinə qarışıb,
Deyir:-Onlar qurur yeni duruşu,
Sanki Parsel Mindiyarla barışıb,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Biz ölkəyik, daha diyar deyilik,
Diyar nədir, köləçilik, kölәlik,
Biz dözsək də bu duruma hələlik,
Dilənçilik, yoxsulluqdur belәlik,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Yığıldılar, danışdılar, durdular,
Özlərini inandırıb yordular,
Bir gündəcə böyük ölkə qurdular,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Gedən toplum basar döndü Parselə,
Gərək onun qabağına el gələ,
Turpar, Sona, Qurdər necə, nə bilə,
Buzərçilər gizli verib əl-ələ,
Gələnləri qıracaqlar ox ilə,
Dönəcəkdir qanaxmaza, qangölə,

Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Qurdər nə isə bu qurğunu duymuşdur,
Yollar boyu gözətçilər qoymuşdur,

Bunu toplum içrə gizli yaymışdır,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Neçə takım qıvrağ getdi qabaqda,
Busqudakı Buzərçilər uzaqdan,
Gordülər ki, takım gəlir yaraqda,
Qorxub, qaçıb onlar düşdü ayaqdan,
Boş qalmışdır qazmaları bayaqdan,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Buzərçilər yayılmışdı yollara,
Sığınmışdı dağlardakı yallara,
Təpilmışdi dalda gizli dallara,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Oturmağa yeri yoxdu Turparın,
Saraydakı yerlər boş-boş, yapyalın,
Dildən qopan çox yaralı söz qalın,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Turpar qoydu boşluqları yerinə,
O tapşırdı çox işləri birinə,
Çevrilmişdi işlər alın tərinə,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

Turpar Buzər görüşdülər sarayda,
Düşüncələr dəyişmişdir bir ayda,
Dəyişmişdi biri-birini olaylar,
Dəyişmişdi pis, pisdikli, qolayda,
Qaçmaq yeni yaşamaqdır, sən demə.

***

-Mən Buzərəm, yol kəsənəm, biləsən,
Şah olmağa çox kiçiksən hələ sən,
Şah olsan da öz sevginə köləsən,
Qorxuram ki, bu duruşda öləsən,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Mən Buzərəm, Alpisim var, gücüm var,
Sən yazıqsan, çıx get burdan a Turpar,
Yoxsa səni ağır günə qoyallar,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Gecə yatdı Turpar, bezə büründü,
Alpis şaha yuxusunda göründü,
Yerdə atı, boz kölgəsi süründü,
O Turparla vuruşmağa ərindi,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Dedi:-Sənə toxunmuram, anan var,
Ilk sevgimin şahlar şahı Sonan var,
Sevgi vardır, ona məntək yanan var,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Sona gərək tanrı ola Altyerdə,
Mənlə ola, mənlə qala Altyerdə,
Ana ola, yuva sala Altyerdə,
Qızçiçəktək yaşa dola Altyerdə,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Turpar dedi:-Gözəl Sona mənimdir,
O, Altyerə, sənə qarşı qənimdir,
Qadın deyil, o oğlana dönümdür,
Sona mənim ay-ulduzum, günümdür,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Alpis dedi:-Gəl oturaq danışaq,
Bu Üstyerdə iki kişi barışaq,
Istəyirsən lap vuruşaq, yarışaq,
Biz Sonadan, kimi sevir, soruşaq,
Üçlük quraq, biz Altyerə qarışaq,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Mən Alpisəm, bir də ölüb, doğulmam,
Gedək mənlə, bu Üstyerdə boğulma,
Sən yanıqsan, orda, burda yıxılma,
Tunq yandırıb səni, mənə ağ olma,

Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

-Sən Sonadan əl çək, o qız gəlindir,
Bir könlü var, dənizlərdən dərindir,
Sənə qarşı dəmir kimi sərindir,
Ilk sevgimiz bizə dönməz kəbindir,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Şimşəkquyruq gözdən itdi bir anda,
Alpis güldü, həm ağladı yalandan,
O yapışdı yenə yaxşı, yamandan,
Istədi ki qıtlıq sala hər yanda,
Sevgi onu süpürlədi yamanca,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Dedi:-Onu sən sevirsən beş ildir,
Sənin sevgin bütöv sevgi deyildir,
Sevgi qandan, oddan uzaq bir güldür,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Sevirsənsə get Üstyerdə yuva qur,
Çovğun, yanğın, seldən, yeldən uzaq dur,
Sevgi olmaq, sevgi qurmaq bax, budur,
Sevə bilməz qızı, yurdu hər qotur,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Alpis yenə sevgisindən utandı,
Utanaraq boynu, beli qatlandı,
Birdən atın lüt belinə atlandı,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Buna görə sevə bilmir böyüklər,
Sevə bilmir içəridən çürüklər,
Soyuq gözlər, soyuq əllər, bəbəklər,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Alpis getdi, ta dönmədi Parselə,
Sevgi onu yontaladı bax, belə,

Döndü sevgi yollarında əfələ,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

El şah seçdi üzüyanıq Turparı,
Şah yey tutdu yoxsul, əli qabarı,
Beli əyən vergi yarı, yapyarı,
Yanaqlar al, təkcə çorək sap-sarı,
Sevgi nədir, çoxu bunu dadmayıb,
Dadan varsa istəyinə çatmayıb.

Qardanağ söyləncisi

Dümağ doğdu, oğlu oldu ağappağ,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.
Ad qoyuldu bu körpəyə Qardanağ,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Urər çox da sevinmədi uşaqla,
Baş qarışdı yemək, içmək qonaqla,
Bir il susdu Dümağ, soldu yanaqlar,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Doğdu qızlıq, köpük atdı Dümağın,
O unutdu güləşməyi, yarağı,
Batdı səsi, ancaq doldu qucağı,
O unutdu mal-qaranı, otlağı,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

İldən-ilə böyüdükcə Qardanağ,
Çəkdi onu öz qoynuna dağ, oylaq,
Köksü sağlam, qolu güclü, başı sağ,
Adı qaldı dağlar oğlu Qardanağ,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

O görmədi ata, ana marağı,
Urel dedi, qalxdı, endi qırtlağı,
Qucaqladı kolu, otu, alağı,
Sevdi qışda qışlağ, yayda yaylağı,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Bir gün gördü bir qurd bərkdən ulayır,
Getdi ona yandan baxdı, dolayı,
Onu görcək qurd quyruğun bulayır,
Balasını alıb tez-tez yalayır,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Yaralı qurd sanki düşüb ölürdü,
Axan qanı balasına silirdi,
Qurd elə bil öldüyünü bilirdi,
Sürünərək ona yaxın gəlirdi,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Gördü gendən baxır qurda yapalaq,
Eşələnir sıçramağa qurdsayaq,
Qurd öləntək bala qurdu udacaq,
Aldı, qaçdı bala qurdu o qıvraq,
Ilk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Bunu gördü, dinclik tapdı qurd nədən,
Silkələndi, güclə qalxdı yerindən,
Ancaq yerə sərələndi o birdən,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Balaca qurd Qardanağa sarmaşdı,
Ana bilib qucaqına dırmaşdı,
Zingildədi, Qardanağla qarmaşdı,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

O bala qurd evdə artdı, böyüdü,
Dümağ ilə, Qardanağla uyudu,
Çoxu dedi. Bu qurd deyil, ayıdır,
Ilk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Dümağ dedi:-Min atını, çap, oğul,
Böyük baban Turqdur, onu tap, oğul,
Dediyini, bildiyini yay, oğul,
Get bacarsan, Turqbaba ol, ay oğul,
Onun kimi qurda sayınsay oğul,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Urel, Uryer köçərilər yurdudur,
Gəlib gedən ötərilər yurdudur,
Bura çoxdan təpərlilər yurdudur,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Urər gəlib burda yeni yurd salıb,
Dümağ kimi bir basılmaz qız alıb,
Sonra urlar axıb bura, lap dolub,
Gələn daha qayıtmayıb, çox qalıb,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Turqər deyib, Uru başev edəcək,
Əkbitənin başevliyi bitəcək,
Döyüş-vuruş, çarpışmalar ötəcək,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Qurdər Urda yerinc oldu otuz ay,
Qapı açdı satallığa taybatay,
Buradadır isti qışla, sərin yay,
Ərik, üzüm, alma, armud, limu, çay,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Mindiyarın ilk beşiyi Qılqamış,
İldə beş yol qar var, qırx yol gur yağış,
Çaylarıyla guruldayır dolanış,
Odur burda toxdaq olub yaşayış,
Oncə burda başlamışdır yaranış,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Turqər durub tanrılarla yanaşı,
Burda olub dillilərə başbaşı,
Şamxat qızı Turq Şamxatın qardaşı,
Başev olmaq burda buna yaraşır,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

Çayı, gölü, axmazı var buranın,
Turqər kimi atası var buranın,
Minçiçəyi, boyası var buranın,
Ani kimi anası var buranın,
Orayla az arası var buranın,
İlk sevginin ilk beşiyi gözəldir.

***

Bir Qaşqa at verdi ata oğluna,
Tez unudar oğul ata verəni.
Şıllaq atıb oynaqladı Qaşqa at,
Tez unudar oğul ata verəni.

Qılınc verdi, qalxan verdi, bizuc, ox,

“Sağol” dedi, ancaq üzdə sevinc yox,
Anasını çox sevirdi, daha çox,
Tez unudar oğul ata verəni.

Bir il döyüş çəmi keçdi Qardanağ,
Vuruşlarda sındı, düşdü çox yaraq,
Yaralandı döş-baş, köküs, əl-ayaq,
Hər bir çəmi o öyrəndi beşsayaq,
Tez unudar oğul ata verəni.

Ata dedi:-Bacın olub, gözlə sən,
Qırxı çıxsın, sonra toxdaq gedərsən,
Çox ayıq ol, hər bir kəndən keçərsən,
Bir də ayıq öz-özündə itərsən,
Harda qorxsan çağır məni, gəlim mən,
Tez unudar oğul ata verəni.

Dedi:-Ata, körpə uşaq deyiləm,
Mən ağacda sallaq budaq deyiləm,
Mən oğulam, sınıq-salxax deyiləm,
Tez unudar oğul ata verəni.

Qırxı çıxdı qızın, adı Ağdanağ,
Qardaşına baxdı, güldü kök uşaq,
Bacısını öpdü, getdi Qardanağ,
Tez unudar oğul ata verəni.
Şamxat gördü Qardanağı ötəri,
O adladı görünmədən çəpəri,
Urər duydu bunu girdi içəri,
Yoxdu daha onçun sevgi dəyəri,
Tez unudar oğul ata verəni.

Şamxat bir gənc Urər gördü burada,
Son sevgisi dindi, durdu burada,
Qardanağa könül verdi burada,
Tanıdığı evə girdi burada,
Tez unudar oğul ata verəni.

Şamxat onda bərk sevirdi Urəri,
Burda onun alçalmışdı dəyəri,
Yox olmuşdur tanrılığın kəsəri,
Ayrılmışdır burdan incik, küsəri,
Tez unudar oğul ata verəni.

Qardanağı gördü Şamxat dayandı,

Əski sevgi diksinərək oyandı,
Urər deyil, Qardanağı bəyəndi,
Üzü sevgi işığına boyandı,
Tez unudar oğul ata verəni.

Gənc Qardanağ sanki gənc Urərdi,
Onda Şamxat ona köküs gərərdi,
Sevgi əkdi onda Şamxat, nə dərdi,
Tez unudar oğul ata verəni.

Ata Şamxat sevgisini duymadı,
Üz döndərdi, onu evə qoymadı,
Urər sevgi tanrısını saymadı,
Gələn Şamxat tanrısına uymadı,
Tez unudar oğul ata verəni.

Urdiyara gəldi Şamxat birbaşa,
Ona indi belə sevgi yaraşar,
Bu oyun da bənzəyirdi “beşdaşa”,
Tez unudar oğul ata verəni.

Bər-bəzəklə yeniyetmə qız oldu,
Yanqı gözlər, cüt dodaqlar köz oldu,
İpək idi, boyaqlandı bez oldu,
Getdi inam, bu sevgidə buz oldu,
Tez unudar oğul ata verəni.

***

Ora yaxın bir kənd vardı, dağınıq,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.
Otlaqlarda bir qız düşüb qalmışdır,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

Üzüqoylu ağlayırdı ürəkdən,
Uşaq ağlar ancaq belə bələkdə,
Saçlarında toxunma börk, çiçəkdən,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

Yaxınlaşdı qızdan “kimsən” soruşdu,
Gördü onu, ala gözlər sayrışdı,
Bir də baxdı, bu yol üzü qırışdı,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

-Nənəm məni qovub evdən təpiklə,

Deyir, gərək sən gəzəsən örtüklə,
Necə gəzim mən, örtüklə, ələklə,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

Oğlan baxdı bu gözəlin üzünə,
O inandı ağlar qızın sözünə,
Durub qıvraq, qız oturdu tərsinə,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.
-Sən gözəlsən, yerə yatma busayaq,
Gedək sizi barışdırım, alyanaq,
Qalar qallam sizə gecə mən qonaq,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

Gedək, səni mən aparram Ura mən,
Sonra hara istəyərsən, ora mən,
İstəməsən ayrılaram sonra mən,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

Qız söylədi:-Mən qorxuram, ay oğlan,
Sən həm igid, həm gözəlsən, həm aslan,
Tək-təkinə at çapırsan haradan,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

-Mən Ureldən at çapıram Uryerə,
Igid gərək iş axtara, iş görə,
Mən vurğunam bir də geniş Görgörə,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

-Al tərkinə, məni apar özünlə,
Mən çıxmaram sənin heç bir sözündən,
Qurtararam qarı nənə üzündən,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

-Gedək, öncə ağbirçəyi görüm mən,
Nənəmizin qulluğunda durum mən,
Alıb sənə özgə yuva qurum mən,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

Elə bu an bir səs gəldi uzaqdan,
Bir atlıydı, əli iti yaraqda,
Qız çəkilib durdu bir az qıraqda,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

-Nə durubsan, ahay oğlum, Qardanağ?

Kim yolunu kəsib, hansı yapalaq?
O Alpisdir, o Şamxatdır dur uzaq,
Yoxsul kəndin varı-yoxu otlaqdır.

***

Dümağ idi, Qardanağın anası,
Yuxuda da ana gəzir balanı.
O yuxuda ağlar gördü oğlunu,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

Dümağ dedi:-Hara qaçdı o şırtı?
Sevgi deyib bu yollarda o qartıb,
Hər iyidi öz qoynuna o dartır,
Ondan sevgi, bundan ərlik o qırtır,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

Dümağ çapıb, qıvraq gəlib çatmaqda,
Qız yox idi, yox olmuşdur otlaqda,
O baxırdı Qardanağa uzaqdan,
O qorxurdu iyid ana Dümağdan,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

Qardanağ da dedi:- Ana yazıqsan,
Ayıqlıqda sən quşdan da ayıqsan,
Sən hamıdan, sən məndən də duyuqsan,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

Nə bilirsən o qız pisdir, pozuqdur,
O gözəldir, gözəl ağzı yumuqdur,
Nənəsylə araları qırıqdır,
Elə demə, dediklərin artıqdır,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

-O Şamxatdır, oğlum, sevgi tanrısı,
Ancaq yoxdur sevgi ilə arası,
Odur, çıxıb baxır bizə qarısı,
Yoxdur onun əri, evi, qapısı,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

-Kim olsa da ana, o çox duyuqdur,
Qız ürəyi onun ovuq-ovuqdur,
Onu sevmə, o kimsəsiz yazıqdır,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

Ana çaptı atı qızın yönünə,

Qarı çıxdı birdən onun önünə,
Qız büründü qatı meşə çəninə,
O qayıtdı yenə təklik gününə,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

-Gördün oğlum, tanrılaşdı qız, nənə,
Çəkildilər deyən yerin dibinə,
Öyrənc olsun bu olaylar qoy sənə,
Mən anayam, bala inan sən mənə,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

Acıqlandı anasına Qardanağ,
Dedi:-Ana qopuq olma busayaq,
Sən anasan, sən kötüksən, mən budaq,
Qayıt, səni səslər bacım Ağdanağ,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

Bunu deyib o at qovdu o yana,
Girdi seyrək çənə, qatı dumana,
Dümağ soldu, döndü sarı samana,
Heç bilmədi atı çapsın hayana,
Yuxuda da ana gəzir balanı.

***

Tanrı, nə güc buyurubsan sevgiyə,
Sevgi ilə hər bir ürək uçardır.
Ata, ana çox üz vurma çəkil get,
Sevgi ilə hər bir ürək uçardır.

Tanrım, bax gör hara çapır Qardanağ?
Çapır qızın arxasınca çaparaq,
Bu sevgidir, ya qırıcı yatalaq,
Sevgi ilə hər bir ürək uçardır.

Nə dərindir bunun kökü, meynəsi,
Bu sevgiyə ata, ana neynəsin,
Tanrım, qoyma ana konlü göynəsin,
Qoy düzünü tanrı özü söyləsin,
Sevgi ilə hər bir ürək uçardır.

Gözəl Şamxat, sevirsənsə ərə get,
Hər yerə yox, səni sevən yerə get,
Get, ayrılmış sevgiləri seyrə get,
Hara getsən sən yaxşılıq törə, get,
Sevgi ilə hər bir ürək uçardır.

Qoy sevgiyə ölçü, sevgi tanrısı,
Sil üzlərdən ayrılığın sarısın,
İlk sevgi ol, ta olmasın ayrısı,
Hamı olsun ilk sevginin durusu,
Sevgi ilə hər bir ürək uçardır.

Sevgi öyrət, sevilməyi hamıya,
Sevgi apar hərbi evə, qapıya,
Sevgi anlat ağsaqqala, qarıya,
Sevgi ilə hər bir ürək uçardır.

***

Qardanağın Qaşqa atı yel idi,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.
Dedi:-Qaşqa, məni çatdır o qıza,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.
Dedi:-O qız ürəyimi aparıb,
Qaşqa atım, bir az da tez çaparım,
Qaçan qızı axtararım, taparım,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Qaşqa atım, qop torpaqdan, dön yelə,
Çap Ureldən, gedək çataq Uryerə,
Hara çatdı, harda qaçdı qız görən,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Qaşqa ata nə səs çatdı, nə də yel,
Dalda qaldı neçə oba, neçə el,
Alammadı qabağını nə çay, sel,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Bir qız gördü, su çəkirdi quyudan,
Dedi, durum, içim bir az o sudan,
Çıxım bir az yorğunluqdan, uyğudan,
Mənim anam nə deyirdi, doğrudan,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Qız su verdi Qardanağa tuluqda,
Su dişini gizildətdi soyuqdan,
Dedi:-Ay qız, görübsənmi yovuqdan,
Bir gözəl qız toxunma ot papaqda,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

-O qız mənəm, bər-bəzəyi atmışam,
Mən Turqərin düz yolunu tutmuşam,
Yer üzünün hər dadını dadmışam,
Öz yolumu doğru yola qatmışam,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Mən Şamxatam, dönük sevgi tanrısı,
Dolanışın tutumunun yarısı,
Mənəm uçar düşüncələr pərisi,
Mənəm süzmə pətək balın arısı,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Məni sevmək, sevib qalmaq çətindir,
Mənim sevgim axmazlardan dərindir,
Sevən çoxdur, sevməyənlər min-mindir,
Şamxat isə sevgisində yetimdir,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Tanrı deyil, tanrılıqda ögeyəm,
Qıvraqlıqda, işdə həm yer, həm göyəm,
Üzdə tanrı, öc almaqda mən böyəm,
Sevməkdə yox, sevilməkdə mən keyəm,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Doğru sevgi tanrısı var, İştardır,
O, üzərdir, çapar, köçər, uçardır,
İştar bilir dolanışda nə vardır,
Tanrılıq var, bizim böyük diyardır,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Ana sevgi, mən sevdiyim o qadın,
Yaxınlaşdı mənə hər gün bir addım,
Tapşırdı ki, Yengisoyu aldadım,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Sonra Turqər, sonra Alpis, sonra mən,
Anan bilir, deyən sən də bilirsən,
Mən bu sayaq qopdum tanrı yerimdən,
Belə oldum öz-özümə tanrı mən,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

İndi isə gördüyün mən bir qızam,
Turqdan sonra çətin bir də yol azam,
On ildən bir dəyişilir hər adam,
İndi daha öz-özümə mən yadam,

Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.
-Mən Qardanağ, sevdim səni Şamxatım,
Tanrı olsan, ya olmasan, boş addı,
Sənə kəsi həm Qardanağ, həm atı,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Şamxat dedi:-Gedək Turqa söyləyək,
Nə buyurur bu sevgiyə o görək,
İzin versə doğmalaşaq biz gərək,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

-Anam deyir, get tap onu, Turqər ol,
Çətin yoldur, dolanbacdır bu düz yol,
Turqər kimi sən hər işdə ayıq ol,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

Qaşqa atı qovur oğlan çaparı,
Sevincindən gənc ürəyi qabarır,
Bu sevgidir, onu hara aparır,
Ata baxsan, yel nədir ki, ox olar.

***

Bir səs gəldi, meşə susdu bu səsdən,
Tanınmazlar səsdən, dildən tanınar.
-Ahay, dayan üzü yanıq, sən kimsən?
Tanınmazlar səsdən, dildən tanınar.

-Mən Turparam, de sən kimsən yaraqlı?
-Mən Qardanağ, bu gözələ adaxlı,
Hər ikimiz Turq ataya tutaqlı,
Tanınmazlar səsdən, dildən tanınar.

Şamxat dedi:-Gedək, göylər qarışır,
Gedək, sənə bu Turpardan danışım,
Necə olub, o Tunqərlə barışıb,
Tanınmazlar səsdən, dildən tanınar.
Sevgililər atdandılar yəhərə,
Sağollaşıb üz tutdular Uryerə,
Duman çökdü, elə bil ki, yer-yerə,
Tanınmazlar səsdən, dildən tanınar.

Gedək tapaq Turqu, Turqa yaxını,
Turqdu kəsir qabağını qırğının,
Qovur qanlı quraqlığı, çovqunu,

Barışdırır qoğu, kalı, çılğını,
Tanınmazlar səsdən, dildən tanınar.

Mənə doğru yol göstərən Turqərdir,
Turq döyüşə qan-qadaya çəpərdir,
O, Bacardır, Düzər, Qızbax, Gücərdir,
Tanınmazlar səsdən, dildən tanınar.

Daşhörmələr söyləncі

Turq gedirdi, Şimşəkatı çaparaq,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.
İki toplum yürüməkdə Çinelə,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Turqa soraq gətirmişdi Qızılquş,
Acı qana göstərməkçin daş duruş,
Qaldırılır daş hörmələr min qarış,
Keçilməzdir burda eniş, həm yoxuş,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

İşlədillər burda Hindel qulunu,
Saymır heç kəs işdə yağış selini,
Gecə yatır bürünərək çulunu,
Hörmələyir dağın döşü, yalını,
Kəsir onlar Acıqanın yolunu,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.
Daş daş üstə qoyur, qalxır buluda,
Hər atdımda bir qalaça, bir ada,
İşlədilir arvad, uşaq, gənc, qoca,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Bu hörmələr qalxır göylə dirəşir,
Bulud gəlir hörmə üstən sürüşür,
Yoxdur qapı, heç bir yerdən girişi,
Pozulubdur Acıqanın yürüşü,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Çinel harda, Minel, Muğel hardadır,
Daş hörmələr çinelliyə arxadır,
Yaraqlılar acdır, günü qaradır,
Acıqanın içi, çölü yaradır,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Toplumların qabağını aldı Tur,
Soruşdu ki:-Siz kimsiniz?
-Biz muğuq.
-Hara belə?
-Biz Çinelə cumuruq.
Turq söylədi:-Çinel indi bir qoruq,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

-Biz bilirik onlar hasar çəkillər,
Muğel boyu qalaçalar tikillər,
Daşarası daş sürtüyü tökküllər,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Bu andaca qalxdı coşdu sərt külək,
İki toplum dağdan endi yüyürək,
Tapdalandı ayaq alta biçənək,
Danqıldadı qılınc, çomaq, dəyənək,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Turq bağırdı, atlar urkdü, dayandı,
Yaraqlılar Turqa sarı boylandı,
Çinel, Muğel boyu bu səs dolandı,
Çay diskindi, quş üst-üstə qalandı,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Turqər dedi:-Nə baş verib doğuda?
Niyə belə dəlisovsuz doğrudan?
Əl götürün qan-qan deyən uyğudan,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Tanrı məni göndərərək buyurub,
O hərəyə paylıq torpaq ayırıb,
Qan yox, əkin ac qalanı doyurub,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Biz tanrının yaratdığı dilliyik,
Bir oraqlı, bir günlüklü, elliyik,
Ağır işdə yurdumuza bəlliyik,
Ancaq üstün olmağıyçün yelliyik,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Tanrı deyir:-Qoyun yerə yarağı,
Alın ələ beli, xışı, orağı,
Əkin, biçin, pay verirəm torpağı,

Çəkin, için arxı çayı, bulağı,
Südlə dolu qzançanı, bardağı,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Sizi gözlər arvad-uşaq, qız, ana,
Dönün, baxın yaxşı-yaxşı o yana,
Qoymayın ki, inam, anlaq dayana,
Süd körpələr öz qanına boyana,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

-Qoca, sənin bu sözlərin nə demək,
Ac gəlmişik, evə necə ac dönək?
Buyur görək, biz burada nə yeyək,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

-Buyur,-dedi-Turqər o çay, o balıq,
Hər bir yandan yararlıdır bu varlıq,
-Qoca, burda çay dərindir, bulanlıq,
Yoxdur bizim başçılarda adamlıq,
Biz yaraqlı, o yanlıqıq, bu yanlıq,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Biri çıxdı dedi:-Qoca düz deyir,
Sən az danış, az vəngildə, az böyür,
Çörək ilə samanlığı seç, ayır,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Toplumbaşı çıxdı dedi:-Ay dədə,
Sən nəçisən, kimsən, söylə bu yerdə,
Toplumları laxladırsan dibindən,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

-Mən Turqərəm, Mindiyarın atası,
-Mən də sənin Muğərinəm, qadası,
Sənsən bizim Mindiyarın qafası,
Bir yara var Muğla Çinel arası,
Bu quraqlıq, aclıq, qıtlıq yarası,
Tanrı bilər, nə olacaq sonrası,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Turqər dedi:-Deyən Muğel dardadır,
Bəs Mindəbir, niyə yoxdur, hardadır?
-Harda yem var, yeməli var ordadır,
Muğel acdır, el qıtlıqda, dardadır,

Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

Çinellilər çoxiydilər, bir yüzə,
Sanki bulaq qarışmışdır dənizə,
Vuruş deyə durmadılar üz-üzə,
Ayrıldılar onlar gecə, gündüzə,
Nə istəsən yolda, yalda taparsan.

***

Turq söylədi:-Ay yaraqlı, Minellı,
Döyüş deyil, iş yaşadır adamı.
Gəlin Çinə yardım edək, əl tutaq,
Döyüş deyil, iş yaşadır adamı.

Yaraqlılar, qoyun yerə yarağı,
Bir-birinə tikin daşı, torpağı,
Bəsləyillər burda işlək qonağı,
Döyüş deyil, iş yaşadır adamı.

Hamı baxdı biri-birinə dayandı,
Urəyində yeni varlıq oyandı,
Çoxu gəlib tikintiyə boylandı,
“İş, iş” dedi, ilk sırada dayandı,
Döyüş deyil, iş yaşadır adamı.

Çinellilər çəkildilər qırağa,
Yol verdilər işə gələn qonağa,
Yer qalmadı daha gücə, yarağa,
Döyüş deyil, iş yaşadır adamı.

Turq Çinelli başçılarla görüşdü,
Muğellitək o da işə girişdi,
O yan bu yan bir-birinə qarışdı,
Bunla sanki, iki toplum barışdı,
Döyüşdə yox, işdə, gücdə yarışdı,
Döyüş deyil, iş yaşadır adamı.

***

Qızıl quşun səsi gəldi yaxından,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.
Çıxdı yola Turqər, quşu çağırdı,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.

Gördü Şamxat, yanında da bir oğlan,

Dedi:-Ellim, siz gəlirsiz hayandan,
Nə baş verib, nə səs-səmir oradan,
Mən də burda işləyirəm arada,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.

Şamxat dedi:- Böyük ata, bağışla,
Yol gəlmişik bir ay qarda, yağışda,
Dayanmada heç, çökəkdə, yoxuşda,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.

Biz gəlmişik səndən "həri" almağa,
Qardanağla ilk ər-arvad olmağa,
Sizə yaxın Uryerdə yurd salmağa,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.

Qardanağ da gəlib səni görməyə,
Gəlib sənə el borcunu verməyə,
Gəlib burda toy çiçəyi dərməyə,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.

Mən Şamxatam, ilk balamı doğaram,
Ərə getsəm, tanrılıqdan çıxaram,
Qarlayaram, yağış kimi yağaram,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.

Şamxat dedi:-Bu Dümağın oğludur,
Ana, bala bunlar sənə bağlıdır,
Bizim kimi o Alpisdən dağlıdır,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.
Turqər dedi:-Tanrı sizi saxlasın,
Olağızı bir-birinə bağlasın,
Turq da gəlsin sizi hərdən yoxlasın,
Tanrı gülsün, ancaq Alpis ağlasın,
Altyer uçsun, lap dibindən laxlasın,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.

Baş əyərək Turqa dedi Qardanağ:
-Biz gəlmişik qulluğuzda dayanaq,
Atasayaq, oğulsayaq, qızsayaq,
Nə olaydı insan quştək uçaydı.

***

Turq düşündü, düz gəlməyir yaşları,
Hər yaşda var, sevgi yaşı saymayır.

Dedi, Şamxat ondan çox-çox yaşlıdır,
Hər yaşda var, sevgi yaşı saymayır.

Hamı sevir, ölənəcən sevgi var,
Yeniyetmə, gənc, yaşlıyla qocalar,
Eləsi var sevir hər il dalbadal,
Hər yaşda var, sevgi yaşı saymayır.

Lal sevgi var, küskün, üzlü, utancaq,
Var tərsinə, sancaqlama, ağyamaq,
Eləsi var, süpürləmə, şapalaq,
Var sevgiyə uyuşmayan qanacaq,
Var tələsən, var yerində çaparaq,
Hər yaşda var, sevgi yaşı saymayır.

Niyə belə saralıbsan, ay bala,
Bir dərisən, bir sümüksən, az qala,
Sevirsənsə, çap atını dördnala,
Kim geciksə, evlənmədən dul qalar,
Hər yaşda var, sevgi yaşı saymayır.
Səslə onu, sevgi tanrı payıdır,
Doğru sevgi, ata olmaq toyudur,
Təklik şahsa, həm də dayaz quyudur,
Hər yaşda var, sevgi yaşı saymayır.

***

Şamxat getdi çayqırağı bulağa,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.
Əllərini tutdu göyə, ağladı,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.

-İştar tanrı, məni bir də bağışla,
Ərə getdim, məni bunca alqışla,
Ta qurtardı doğru, yalan qarğışlar,
Həm də yalan inamlarla uçuşlar,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.

Tapşırmışdın Mingəsoyu aldadım,
Getdim onun sürüsüylə otdadım,
Onla neçə döyüşlərdən adladım,
Ovuşdurdum, dağ gücünü qatdadım,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.

Dedim, sevgi tanrısıyam yalandan,

Tanrılaşdım, qucaqlandım hər yanda,
Söz eşitdim hər çaqqaldan, qabandan,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.

Günüm, ayım aldanışsız ötmədi,
Aldansam da mən pis yola getmədim,
Nə çox sevdim, sevgi tağım bitmədi,
Ancaq sənə bacı sevgim itmədi,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.

Qızım olsa adın İştar qoyaram,
Oğlum olsa, adın Qoşqar qoyaram,
Hara getsəm səni tanrı sayaram,
Keçmişimi bu günümlə yuyaram,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.

“Qızım” deyir Turqər Şamxat yazığa,
O, kül basır içimdəki yanığa,
Sən də əl tut, mən küskünə, atığa,
Qoy öc olsun bu çox ağzı yırtığa,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.

Tanrı dedim mən özümə, yanıldım,
Şamxat deyil, İştar kimi anıldım,
Sevgilərim boşa çıxdı, danıldı,
Ancaq sonra çox işlərim qanıldı,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.

Tanrı sənsən, mənsə sənin tutuğun,
Günəş sənsən, mənsə sənin qopuğun,
Gözəl sənsən, mənsə sənin topuğun,
Zirvə sənsən, mənsə sənin ovuğun,
Sevgi səni çəkər dönməz düzlüyə.

***

-Ana tanrı Ana, məni bağışla,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.
Tapşırdığın işlər məni ucaltdı,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.

Aldın məndən sevmək, doğmaq suçunu,
Verdin məndən vurmaq, yıxmaq gücünü,
Mən itirdim qadın olmaq ölçünü,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.

Qaytar mənə gənclik, dinclik yaşımı,
Uca tutum ər yanında başımı,
Qoy ortaya doğru ölçən arşını,
Onda Alpis kəsə bilməz qarşımı,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.

Yalvarıram, sıtqayıram önündə,
Yardım elə mənə bu dar günümdə,
Əl tut, göstər mənə bu sərt dönümdə,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.

Diz çökərək Şamxat iç-iç mələdi,
Tanrısına yalvar, yaxar elədi,
O hıçqırdı, tez-tez üstut söylədi,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.

O bükülüb qaldı bulaq başında,
İşıq vardı çayın çil-çil daşında,
"Qıy" qopurdu Turqun qızılquşundan,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.

Bulud sıx-sıx, yağış gur-gur yağırdı,
Şamxat durdu Qardanağı çağırdı,
Gəldi gördü, o sarsıldı, bağırdı,
Gəldi gördü Şamxat gözəl qız olub,
Solğun üzü güzgü kimi üz olub,
Gözlər par-par parıldayan köz olub,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.

Dedi:- Ay qız bu gözəllik haradan,
Suyun tanrı gücü vardır burada,
Qaytarıbdır gəncliyini yaradan,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.

Öpüşdülər, yalaşdılar yüz kərə,
Sonra durub üz tutdular Uryerə,
Qaşqa atı səyirtdilər hər yerə,
Bağışlamaq öc almaqdır deyillər.

***

Çapa-çapa Şamxat çox-çox danışdı,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.
Nə olmuşdu, nə görmüşdü büstbütün,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

Qardanağdan Şamxat bərk-bərk yapışdı,
Bir-bir ona keçmişini danışdı,
Yerdə qalan biri-birinə qarışdı,
O nə dedi, əri onla barışdı,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

Dedi:-Şamxat, yapış məndən, atımdan,
Çox özünü öymə tanrı adından,
Qurdalasan çox iş çıxar qadından,
Axsamasın qoy at mənim altımda,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

Dedi:-Sözdə arı olaq, işdə düz,
Bir yerdəyik, bir yoldayıq indi biz,
Ağır gündə üstün olluq ikimiz,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

Sən yenidən doğulubsan elə bil,
Yaçayarıq, çoxalarıq ilbəil,
Qoy bəzəsin bizi düzlük, şirinlik,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

Çapa-çapa uçmaqdaydı Qaşqaat,
Şamxat deyib danışırdı adbaad,
Gizliləri açmaqdaydı o qat-qat,
Gələcək ol, keçmişini uca tut.

XXXII QAPI

Gecə vuruş söyləncі

Əkbitənin səsləncləri gurladı,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...
Tunq toplumla Misirelə gedirdi,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...

Mal buynuzu səsləncində səs ötkəm,
Bu səs çılğın, diskintili, döyüşgən,
Basar olur çarpışmada o hərdən,
Gələn, gedən, yanqın, basqın nəsə var...

Misireldə üz vermişdi qan-qada,
Efiopi yürüşdəydi Elata,